

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУРС СПРАВЕДЛИВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Право»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №3 від 24 жовтня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Курс справедливості: філософсько-правовий аспект
Викладач (-і)	Остап'як Микола Михайлович, доктор філософії (PhD) за спеціальністю 081 Право, викладач кафедри теорії та історії держави і права зарубіжних країн.
Контактний телефон викладача	Остап'як Микола Михайлович – 0979825043
Е-mail викладача	Остап'як Микола Михайлович mykola.ostapiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://api.d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/ Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів індивідуальних науково-дослідних завдань.
2. Анотація до курсу	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є справедливість як фундаментальний принцип права та моралі, що пронизує всі сфери правового регулювання суспільних відносин. Курс поєднує класичну та сучасну філософію права з практичними питаннями українського законодавства, судової практики та суспільних викликів сьогодення.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські теорії справедливості 2. Класичні та сучасні концепції справедливості 3. Справедливість у праві та судочинстві України. <p>Вивчення дисципліни призначене насамперед для студентів-юристів. Курс формує критичне мислення щодо моральних засад права, допомагає зрозуміти причини низької довіри до судової системи та держави, а також виробляє навички етично обґрунтованого застосування норм права в умовах війни, корупції та суспільної кризи.</p> <p>Основними джерелами курсу є: Конституція України, Кримінальний Кодекс України, Цивільний Кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільно процесуальний Кодекс України, Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про судоустрій та статус суддів», Закон України «Про адвокатуру», Рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, наукові роботи класичних мислителів (Арістотель, Кант, Мілль, Ролз, Нозік) та лекції Майкла Сендлера (Harvard Justice Course).</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><u>Метою</u> викладання навчальної дисципліни «Курс справедливості: філософсько-правовий аспект» є формування у студентів-юристів глибокого розуміння справедливості не лише як формально-юридичного, а насамперед як морального принципу, без якого право втрачає легітимність у суспільній свідомості; розвиток здатності критично оцінювати чинне законодавство та судову практику з позицій провідних філософських теорій; виховання етичної позиції майбутнього юриста в умовах системної корупції, правового нігілізму та воєнного стану.</p> <p><u>Основними цілями</u> Основними завданнями (цілями) дисципліни є:</p>	

1. Ознайомити студентів з ключовими філософськими теоріями справедливості (утилітарні, лібертаріанські, деонтологічні, аристотелівські) та їхньою здатністю пояснювати чи критикувати українську правову реальність.
2. Розвинути навички застосування цих теорій до аналізу актуальних українських проблем: корупції, принцип справедливості у судовій системі тадій державних органів, мобілізаційного законодавства, низької довіри до держави, судових реформ.
3. Сформувати розуміння моральної сторони юридичної професії: чому юрист не може бути лише «техніком норм», коли суспільство вважає право несправедливим.
4. Подолати правовий нігілізм та цинізм, показавши, що критика права можлива лише з позиції вищого розуміння справедливості.
5. Підготувати майбутніх юристів до етично обґрунтованої участі у відбудові правової системи України після війни, зокрема у створенні умов для відновлення довіри громадян до суду, прокуратури та держави загалом.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
- СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
- СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
- СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
- СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
- СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
- СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

- ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (зокрема моральних дилем справедливості).
- ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю, враховуючи філософсько-етичну складову.
- ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему з позицій утилітаризму, лібертаріанства, кантівської деонтології чи теорії Ролза.

<ul style="list-style-type: none"> - ПРН 12. Донести до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло, пояснюючи моральні підстави правових рішень. - ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи, критично оцінюючи їх з позицій теорій справедливості. - ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (зокрема корупції, мобілізаційних практик, судової реформи) через призму філософських концепцій справедливості. - ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки, виявляючи морально-етичні конфлікти між законом і справедливістю. - ПРН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, обґрунтовуючи вибір з позицій етичної та філософської легітимності. 			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
Лекції		12	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		18	
самостійна робота		60	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	081 Право (D8 Право)	2, 3,4	Вибіркова
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття
		сам. роб.	
Змістовий модуль I. Філософські теорії справедливості			
Тема № 1. Вступ до поняття справедливості		2	2
Тема № 2. Утилітаризм як підхід до справедливості			2
Тема № 3. Лібертаріанізм: свобода вибору та межі державного втручання		2	2
Змістовий модуль II. Класичні та сучасні концепції справедливості			
Тема № 4. Справедливість у філософії Арістотеля		2	2
Тема № 5. Кант і сучасна деонтологія		2	8
Тема № 6. Сучасні дослідження справедливості.			2
Змістовий модуль III. Справедливість у праві та судочинстві України			
Тема № 7. Принцип справедливості в законодавстві України		2	2
Тема 8. Корупція як антипод справедливості		2	2
Тема 9. Суспільне розуміння справедливості в Україні			12
Тема 10. Позитивна дискримінація, гендерна рівність та соціальна справедливість в українському праві			2
ЗАГ.:		12	18
		60	
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання курсу	Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах Карпатського національного університету імені Василя Стефаника і визначається Розділом 3 Порядку організації та		

	проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає обов'язково з'явитися на залік і виконати письмові завдання, які передбаченні в заліковому білеті. Заліковий білет складається з 5 запитань. В заліковому білеті перше та друге запитання описові і оцінюються по 15 балів кожне. Третє та четверте питання передбачають коротку відповідь і оцінюються по 8 балів кожне, а п'яте – тестове в 4 бали. Максимальний бал за залік становить 50 балів. За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів) здобувачі освіти можуть виконувати індивідуальні завдання.
Семинарські заняття	Система оцінювання семінарських занять визначена Розділами 1 та 2 Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.
Умови допуску до підсумкового контролю	Організація контролю знань здобувачі освіти, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю визначаються Розділом 3 Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Здобувачів денної форми здобуття освіти повинні виконати письмові завдання, які передбачені в залікових білетах, програмові вимоги до заліку з навчальної дисципліни «Правознавство» містяться на сайті кафедри <https://kttidip.pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0-6/>

Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Карпатській національній університет імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Неформальна освіта

Визнання результатів неформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (в редакції від 12.02.2021 року) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. - 126 с.
2. Дубовой А. С. Справедливість як елемент правового поля. Аналітично-порівняльне правознавство. голов. ред.: Ю. М. Бисага; ДВНЗ «УжНУ» Ужгород, 2023. №2. С. 23-27.
3. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
4. Кірюхін, Денис (2022) "Шлях до «теорії справедливості»: праці Джона Ролза 1940-х — початку 1950-х років". *Filosofska Dumka (Philosophical Thought)* 2022(1):23-35.

5. Кравчук М. В. Принцип справедливості як складова нормотворчого процесу .Юридична Україна. 2023. № 3. С. 67–75.
6. Павлишин, О. В. Справедливість як елемент ідеї права та її місце в системі правових цінностей. Філософські та методологічні проблеми права. 2020. № 2 (20). С. 40-47.
7. Подковенко, Тетяна, and Володимир Рацин. “Сучасні філософсько-правові дискусії про справедливість”. *Актуальні проблеми правознавства*, no. 1, June 2023, pp. 12-17.
8. Тернавська В.М. Правові цінності в аспекті правової глобалізації: теоретико-правовий аналіз. Lublin, the Republic of Poland. October 30-31, 2020.
9. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с
10. Adams, R.M. (2009). The Theological Ethics of the Young Rawls and Its Background. In: J. Rawls. A Brief Inquiry into the Meaning of Sin and Faith / Ed. by Th. Nagel (pp. 24–103). Cambridge, London: Harvard University Press. Bevir, M., Gališanka, A. (2012) John Rawls in Historical Context. *History of Political Thought*, 33 (4), 701–725.
11. Kiryukhin, D. (2022). THE PATH TO “A THEORY OF JUSTICE”: WORKS BY JOHN RAWLS OF THE 40s — EARLY 50s: JOHN RAWLS’S POLITICAL PHILOSOPHY . *Filosofska Dumka*, (1), 23–35.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
4. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Сімейний кодекс України : Кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
8. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Викладач _____ Остап'як Микола Михайлович